

М.І. Пугач

ЗАГАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ

ПРАКТИКУМ

6 КЛАС

Видання сьоме, перероблене і доповнене

*Схвалено комісією з географії
Науково-методичної ради з питань освіти
Міністерства освіти і науки України*

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

ББК 74.262.6
УДК 911
П88

Рецензенти:

методист Хмельницького обласного інституту післядипломної підготовчої освіти
Д.В. Галкін
вчитель географії загальноосвітньої школи № 25 м. Хмельницький
Н.І. Савка
вчитель географії Навчально-виховного об'єднання № 28 м. Хмельницький
І.Л. Мала

*Схвалено комісією з географії
Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України
(лист №14.1/12-Г-848 від 06.06.2014 р.)*

Пугач М.І.
П88 Загальна географія : практикум. 6 кл. — 7-е вид., переробл. і доповн. /
М.І. Пугач — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2015. — 48 с.
ISBN 978-966-10-4271-0

У посібнику подано підбірку практичних робіт, спрямованих на ефективне закріплення учнями теоретичних знань і формування практичних умінь та навичок. Усі роботи складено відповідно до нової програми Міністерства освіти і науки України.

Для вчителів географії та учнів 6 класу.

ББК 74.262.6
УДК 911

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ISBN 978-966-10-4271-0

© Навчальна книга — Богдан, 2015

ЮНІ ДРУЗІ!

Практичні роботи є обов'язковою складовою вивчення географії в школі. У процесі їх виконання формуються необхідні географічні уміння і навички та реалізується зв'язок теорії з практикою. Посібник для учнів 6 класу призначено для виконання практичних робіт з курсу “Загальна географія” відповідно до чинної програми з географії.

Цим навчальним посібником ви зможете користуватись на уроках: під час виконання практичних робіт будете навчатися правильно заповнювати таблиці, будувати діаграми та графіки, робити висновки та узагальнення. Усі практичні роботи — обов'язкові для виконання кожним з вас. Наявність у посібнику контурних карт полегшить вашу роботу із засвоєння географічної номенклатури карт.

Під час виконання практичних робіт дотримуйтесь правил:

1. Ознайомтеся з темою, метою та обладнанням, необхідним для виконання роботи; “Основним обсягом знань та умінь” і завданнями.

2. Якщо ви не можете пригадати визначення окремих понять, скористайтеся географічним довідником.

3. Завдання виконуйте охайно. Відповіді мають бути логічними та обґрунтованими.

4. Роботи на контурних картах виконуйте відповідно до встановлених вимог:

- а) усі підписи на контурних картах робіть чітко, друкарським шрифтом;
- б) об'єкти суходолу підписуйте чорним кольором, а водні — синім;
- в) працюючи з контурними картами, позначайте:
  - низовини — зеленим кольором;
  - височини — жовтим;
  - гори — коричневим;
- г) для роботи з контурними картами використовуйте олівці, кулькові ручки і туш різних кольорів;
- г) більшість географічних об'єктів підписуйте вздовж екватора або вздовж паралелей;
- д) назви населених пунктів підписуйте зліва або справа;
- е) назви річок — уздовж течії в напрямку від витoku до гирла, а назви гір — уздовж простягання гірських хребтів;
- е) якщо назви не вміщаються у потрібному місці, пишiть їх в умовних позначеннях, а на карті ставте відповідні цифри.

5. Висновки після закінчення практичної роботи формулюйте чітко.

6. Пам'ятайте: найвищої оцінки заслуговує робота, яка містить правильні відповіді на завдання і належно оформлена.

Практичні роботи складаються з 3-х основних блоків:

1. “Навчальні досягнення учнів”.
2. “Це потрібно знати!”
3. “Завдання”.

Часто після завдань розміщується додатковий блок “Цікаво знати, що...”.

У блоці “Навчальні досягнення учнів” подано вимоги до обсягу знань та умінь, необхідних вам для виконання практичних робіт.

У блоці “Це потрібно знати!” запропоновано теоретичний матеріал, який допоможе під час виконання практичних робіт.

У третьому блоці — всі завдання, обов'язкові для виконання.

Інформація з блоку “Цікаво знати, що...” сприятиме розширенню вашого географічного кругозору.

Щасливої вам мандрівки Країною знань!

ТЕМА. Спостереження за змінами у природі.

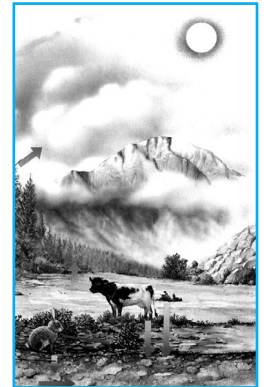
Мета: формувати вміння вести спостереження за змінами, що відбуваються у природі; продовжувати розвивати навички, уміння вести календар погоди; аналізувати зміни, що відбуваються у природі; виховувати спостережливість.

Обладнання: календар погоди, гномон, флюгер, термометр, простий олівець, гумка.

Навчальні досягнення учнів.

Учень: спостерігає та фіксує зміни погоди, висоту Сонця над горизонтом, сезонні зміни стану рослинності та водойм; **вміє користуватися** термометром, барометром, флюгером.

ХІД РОБОТИ**Це потрібно знати!**

- **Визначення температури повітря.**

  - Температуру повітря визначають за допомогою термометра, в один і той же час.
  - Термометр має бути у затінку, куди упродовж дня не проникають прямі сонячні промені.
- **Визначення атмосферного тиску.**

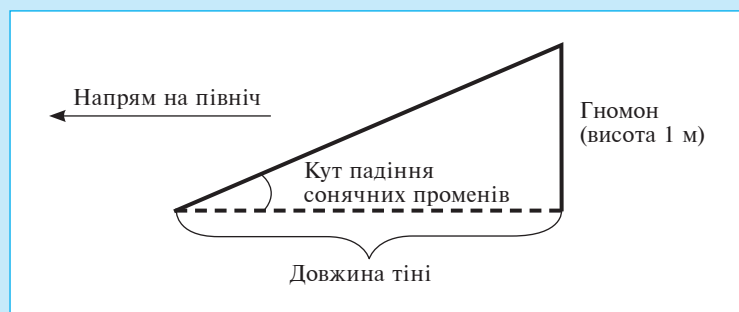
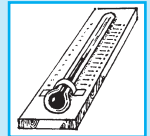
  - Атмосферний тиск вимірюють за допомогою барометра.
- **Визначення напрямку вітру.**

  - Напрямок вітру визначають за допомогою флюгера.
  - Стрілка флюгера показує гострим кінцем напрям, звідки дме вітер.
- **Визначення хмарності.**

  - Хмарність визначають на око у балах: від 0 (при ясному небі) до 10 балів (небо повністю закрито хмарами).
- **Визначення атмосферних опадів.**

  - Кількість опадів вимірюють шаром води (в мм), який утворюється, якщо вода, яка випала, не стікає і не випаровується.
  - Для вимірювання кількості опадів використовують опадомір.
  - Тверді опади перед вимірюванням розморожують.
- **Спостереження за висотою Сонця над горизонтом.**

  - Спостереження за висотою Сонця над горизонтом проводять у 20 числах щомісяця за гномоном.
  - Відклавши висоту гномона та довжину тіні в одному масштабі, за допомогою транспортира вимірюють кут падіння сонячних променів.

Завдання 1. Дайте визначення понять.

Погода — _____

Завдання 2. Які місцеві ознаки є передвісниками дощової погоди?

1. Вночі прохолодно, а вранці на траві спостерігаються роса (навесні) або іній (восени), що зникають зі сходом Сонця.
2. Температура повітря вдень та вночі однакова, теплої літньої ночі за відсутності вітру волого та душно.
3. Атмосферний тиск знижується.
4. Сфери кульбаби складаються (стискаються), квіти в'юнка згортаються, грудочки шишок лопуха справжнього розпрямляються, листочки конюшини розрівнюються, квіти мокриці, навпаки, не розкриваються увесь день, на листочках каштана кінського з'являються крапельки соку, ліс без вітру "шумить", квіти духмяно пахнуть, трава вранці суха.
5. Дощові черв'яки виповзають із ходів-нірок і розлізаються по землі, п'явки вибираються на берег, риба вискакує з води, жаби покидають нори, ластівки літають над самою землею, комарі кусаються протягом дня.
6. Увечері ластівки літають високо.
7. Бджоли вилітають за взятком рано-вранці.
8. Температура повітря після сходу Сонця продовжує підніматись аж за полудень, а потім знижується до ранку наступного дня.

Відповідь. _____

Завдання 3. Виміряйте о 12 годині довжину тіні від гномона. Відкладіть його висоту та довжину тіні в одному масштабі. Виміряйте за допомогою транспортира кут падіння сонячних променів. Заповніть таблицю.

	Масштаб	Довжина тіні	Кут висоти Сонця над горизонтом

Завдання 4. Використовуючи умовні позначення, продовжуйте спостерігати за погодою. Заповніть календар погоди. Щомісяця проводьте узагальнення.

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

Ступені хмарності	Атмосферні явища
○ Безхмарно	● Дощ
◐ Незначна хмарність	✱ Сніг
◑ Половина неба вкрита хмарами	≡ Туман
◒ Хмарність з просвітами	┌ Іній
● Суцільна хмарність	▲ Град
	☽ Роса

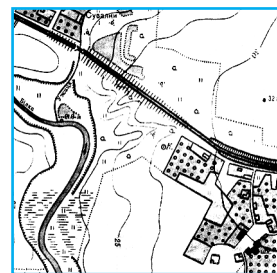
ТЕМА. Розв’язування задач з використанням різних видів масштабу.

Мета: формувати вміння розв’язувати задачі з використанням різних видів масштабу; продовжувати розвивати навички роботи з масштабами; виховувати старанність у роботі.

Навчальні досягнення учнів.

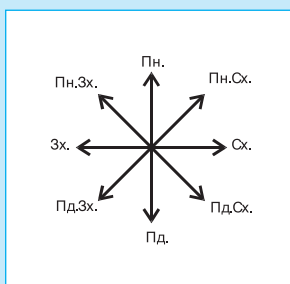
Учень: пояснює, що таке, масштаб та його види; користується різними видами масштабу; розв’язує задачі з різними видами масштабів.

ХІД РОБОТИ

Це потрібно знати!

На географічних картах сторони горизонту визначаються за схемою:

- Верхня частина карти — північ, нижня — південь, правостороння — схід, лівостороння — захід.
- Щоби зорієнтувати план місцевості, потрібно знайти у верхньому лівому куті позначку . Вона вказуватиме напрям на північ.
- Аби прочитати карту, потрібно знайти масштаб.
- Види масштабу:
  - числовий;
  - іменований;
  - лінійний.

Завдання 1. Дайте визначення поняття:

Масштаб — _____
 _____
 _____

Завдання 2. Переведіть числовий масштаб в іменований.

Варіант I		Варіант II	
Числовий масштаб	Іменований масштаб	Числовий масштаб	Іменований масштаб
1 : 100	в 1 см — 1 м	1 : 200	в 1 см — 2 м
1 : 2 000		1 : 5 000	
1 : 55 000		1 : 50 000	
1 : 700 000		1 : 200 000	
1 : 5 000 000		1 : 4 000 000	

Завдання 3. Переведіть іменованій масштаб в числовий.

<i>Варіант I</i>		<i>Варіант II</i>	
<i>Іменованій масштаб</i>	<i>Числовий масштаб</i>	<i>Іменованій масштаб</i>	<i>Числовий масштаб</i>
в 1 см — 5 м	1 : 500	в 1 см — 8 м	1 : 800
в 1 см — 400 м		в 1 см — 500 м	
в 1 см — 5 км		в 1 см — 2 км	
в 1 см — 25 км		в 1 см — 40 км	
в 1 см — 400 км		в 1 см — 900 км	

Завдання 4. Зобразіть іменованій у вигляді лінійного масштабу.

<i>Варіант I</i>		<i>Варіант II</i>	
<i>іменованій масштаб</i>	<i>лінійний масштаб</i>	<i>іменованій масштаб</i>	<i>лінійний масштаб</i>
в 1 см — 70 м		в 1 см — 30 м	
в 1 см — 800 м		в 1 см — 100 м	
в 1 см — 1 км		в 1 см — 4 км	
в 1 см — 40 км		в 1 см — 30 км	
в 1 см — 350 км		в 1 см — 250 км	

Завдання 6. Зобразіть числовий у вигляді лінійного масштабу.

<i>Варіант I</i>		<i>Варіант II</i>	
<i>числовий масштаб</i>	<i>лінійний масштаб</i>	<i>числовий масштаб</i>	<i>лінійний масштаб</i>
1 : 1000		1 : 500	
1 : 20 000		1 : 4000	
1 : 200 000		1 : 50 000	
1 : 5 000 000		1 : 200 000	
1 : 20 000 000		1 : 4000 000	

Завдання 6. Який масштаб більший?

- а) в 1 см — 200 м чи в 1 см — 700 м _____ ;
 б) в 1 см — 7 км чи в 1 см — 2 км _____ ;
 в) в 1 см — 40 км чи в 1 см — 20 км _____ .

Завдання 7. Підкресліть масштаби географічних карт. Найбільший — суцільною лінією, середній — хвилястою, найменший — пунктирною.

1. а) 1 : 10 000;   б) 1 : 32 000 000;   в) 1 : 100 000;
 2. а) 1 : 250 000;   б) 1 : 25 000;   в) 1 : 2 000 000.

Висновок. _____

_____

_____

